

ZARZĄDZENIE NR 28
MINISTRA ŚRODOWISKA¹⁾

z dnia *3 grudnia* 2013 r.

w sprawie zadań ochronnych dla Świętokrzyskiego Parku Narodowego

Na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 1 i ust. 3 oraz art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627, 628 i 842) zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustanawia się zadania ochronne dla Świętokrzyskiego Parku Narodowego, zwanego dalej „Parkiem”, na 2014 r.

§ 2. Zadania ochronne, o których mowa w § 1, obejmują:

- 1) identyfikację i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków, stanowiące załącznik nr 1 do zarządzenia;
- 2) opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań, stanowiący załącznik nr 2 do zarządzenia;
- 3) opis sposobów ochrony czynnej gatunków roślin i zwierząt, stanowiący załącznik nr 3 do zarządzenia;
- 4) wskazanie obszarów objętych ochroną ścisłą, czynną oraz krajobrazową, stanowiące załącznik nr 4 do zarządzenia;
- 5) ustalenie miejsc udostępnianych w celach naukowych, edukacyjnych i turystycznych oraz maksymalnej liczby osób mogących przebywać jednocześnie w tych miejscach, stanowiące załącznik nr 5 do zarządzenia.

§ 3. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2014 r.

MINISTER ŚRODOWISKA

Grzybowski
Grzybowski

¹⁾ Minister Środowiska kieruje działem administracji rządowej „Środowisko”, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 listopada 2011 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Środowiska (Dz. U. Nr 248, poz. 1493 i Nr 284, poz. 1671).

Załącznik nr 1

**IDENTYFIKACJA I OCENA ISTNIEJĄCYCH I POTENCJALNYCH ZAGROŻEŃ
 WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH ORAZ SPOSOBY ELIMINACJI LUB
 OGRANICZANIA TYCH ZAGROŻEŃ I ICH SKUTKÓW**

I. Zagrożenia wewnętrzne istniejące¹⁾

Lp.	Identyfikacja i ocena zagrożeń	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1	Zanieczyszczenie wód	Działania na rzecz budowy wysokosprawnych oczyszczalni ścieków celem objęcia ich zasięgiem wszystkich obiektów na terenie Parku lub podłączenia ich do sieci kanalizacyjnej w miarę rozbudowy tej sieci
2	Zanieczyszczenie powietrza	Działania na rzecz stosowania paliw ekologicznych do ogrzewania budynków na terenie Parku
3	Zanieczyszczenie gleby	Działania na rzecz likwidacji nielegalnych składowisk odpadów
4	Wydeptywanie pokrywy glebowej przez turystów	1. Konserwacja nawierzchni szlaków turystycznych. 2. Wdrożenie Parkowego Systemu Informacji przez: 1) budowę i remont urządzeń turystycznych, 2) wykonanie zabezpieczeń technicznych, 3) ustawienie tablic informacyjnych
5	1. Zniekształcenie powierzchni ziemi. 2. Erozja gleby wzdłuż szlaków zrywkowych, turystycznych i komunikacyjnych	1. Uzupełnianie ubytków poerozyjnych. 2. Kierowanie spływającej wody do wnętrza drzewostanów. 3. Zabudowa przeciwoerozyjna spowalniająca spływ powierzchniowy wód opadowych z dróg i ścieżek. 4. Likwidacja zbędnych szlaków zrywkowych i dróg
6	Zarastanie form skałkowych i stanowisk geologicznych	Usuwanie: 1) nadmiaru roślinności z form skałkowych i ich otoczenia, 2) zwietrzeliny, gleby i roślinności ze stanowisk (odstąpić) geologicznych
7	Zniekształcona struktura gatunkowa, wiekowa i warstwowa drzewostanów	1. Cięcia regulujące skład gatunkowy i strukturę przestrzenną drzewostanów pogospodarczych. 2. Wspieranie procesów sukcesyjnych kształtujących drzewostany zgodne z siedliskiem
8	Sukcesja drzew i krzewów na cennych przyrodniczo łąkowych ekosystemach nieleśnych i cennych stanowiskach florystycznych	1. Usuwanie drzew i krzewów zagrażających celom ochrony oraz wykaszanie lub wypas w ekosystemach łąkowych, murawowych, zaroślowych i niektórych leśnych, w celu powstrzymania sukcesji niepożądanych drzew i krzewów. 2. Wywóz części skoszonej biomasy. 3. Pielęgnowanie restytuowanych osobników cisa pospolitego (<i>Taxus baccata</i>)
9	Zmiany ekosystemów w wyniku eutrofizacji	Wywóz skoszonej biomasy

10	Przesuszenie siedlisk i obniżanie się poziomu wód podziemnych w wyniku różnych czynników naturalnych (np. niewystarczających opadów) i czynników zewnętrznych antropogenicznych	1. Wykonywanie zastawek na ciekach z naturalnych materiałów miejscowych. 2. Likwidacja historycznych rowów odwadniających i innych antropogenicznych odkształceń powierzchni gruntu przyspieszających spływ wód powierzchniowych
11	Zbyt mała ilość martwej materii organicznej w ekosystemach leśnych	Pozostawianie drzew złamanych, wyrwanych, obumierających i martwych, o ile nie zagraża to założonym celom ochrony, bezpieczeństwu osób i mienia oraz wykonywaniu ochrony Parku przed szkodnictwem leśnym

II. Zagrożenia wewnętrzne potencjalne¹⁾

Lp.	Identyfikacja i ocena zagrożeń	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1	Wzmoczone obumieranie drzew i drzewostanów w wyniku masowego pojawiania się owadów i grzybów pasożytniczych	1. Monitorowanie liczebności i prognozowanie wzmożonego pojawiania się kambiofagicznych oraz foliofagicznych owadów, a także innych organizmów patogenicznych poprzez: 1) wykładanie pułapek feromonowych i analizę odłowionego materiału (w tym fauny towarzyszącej), 2) jesienne poszukiwania foliofagów sosny w ściółce, 3) wykonywanie prób fotoeklektorowych, 4) prowadzenie oceny tempa i przyczyn wydzielania się posuszu. 2. Usuwanie w szczególnie uzasadnionych przypadkach drzew zasiedlonych przez kambiofagi i grzyby pasożytnicze, których pozostawienie mogłoby zagrażać założonym w danym miejscu celom ochrony, jak również w sytuacji zagrożenia pożarowego i bezpieczeństwa osób
2	Zarastanie historycznych cmentarzy i miejsc pamięci narodowej przez roślinność	Wykaszenie roślinności, pielęgnacja zadrzewień i zakrzewień oraz usuwanie bądź pielęgnacja drzew zagrażających bezpieczeństwu osób i obiektów w tych miejscach
3	Niszczanie zabytkowych kapliczek	Bieżące przeglądy stanu kapliczek i ich remonty

III. Zagrożenia zewnętrzne istniejące¹⁾

Lp.	Identyfikacja i ocena zagrożeń	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1	Szkodnictwo leśne: 1) kradzieże drewna, 2) kłusownictwo, 3) zbiór runa leśnego	1. Wykonanie nowych i konserwacja istniejących rowów granicznych. 2. Przekopywanie miejsc nielegalnych wjazdów. 3. Systematyczne patrolowanie terenu. 4. Montaż szlabanów uniemożliwiających wjazd do lasu. 5. Wzmoczenie kontroli miejsc szczególnie narażonych na kradzieże drewna, w tym złomów, wywrotów i posuszu stojącego przez terenową Służbę Parku. 6. Umieszczanie tablic informacyjnych i ostrzegawczych w miejscach szczególnie narażonych na kradzieże drewna, w tym złomów, wywrotów i posuszu stojącego oraz tablic informujących o

		zakazie wstępu i zagrożeniach bezpieczeństwa osób przebywających poza miejscami udostępnionymi do zwiedzania. 7. Prowadzenie edukacji wśród społeczności lokalnej (również przez terenową Służbę Parku w stosunku do osób napotykanych w lesie poza miejscami udostępnionymi do zwiedzania) na temat celów ochrony w parku narodowym i roli martwych drzew w prawidłowym funkcjonowaniu ekosystemów leśnych
2	Niszczenie roślin przez turystów i okoliczną ludność	1. Likwidacja nielegalnych zejść ze szlaków poprzez: 1) wykonanie ogrodzeń i barier, 2) obsadzenie krzewami. 2. Prowadzenie działalności edukacyjnej i prewencyjnej
3	Mała świadomość dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego w społecznościach lokalnych	1. Edukacja społeczeństwa w zakresie podnoszenia świadomości dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego przez prowadzenie różnych form zajęć edukacyjnych. 2. Utrzymanie terenów ćwiczeń edukacyjnych, ścieżek poznawczych. 3. Utrzymanie i tworzenie nowych ścieżek przyrodniczo-edukacyjnych. 4. Utrzymanie Muzeum Przyrodniczego na Łysej Górze i innych obiektów służących edukacji przyrodniczej
4	Dewastacja panoramy Łysej Góry oraz zabytkowego zespołu klasztoru Świętego Krzyża przez wieżę telewizyjną i obiekty nieposiadające wartości zabytkowych	1. Działania na rzecz minimalizacji skutków dewastacji panoramy poprzez poprawę estetyki wieży i osłonowe zagospodarowanie przestrzeni pomiędzy wieżą a zespołem klasztornym. 2. Działania na rzecz likwidacji obiektów nieposiadających wartości zabytkowej
5	Niszczenie form skałkowych, źródeł i stanowisk geologicznych przez turystów i okoliczną ludność	1. Likwidacja nielegalnych zejść ze szlaków. 2. Konserwacja nawierzchni istniejących szlaków turystycznych. 3. Wykonanie barier lub ogrodzeń chroniących formy skalne i stanowiska geologiczne

IV. Zagrożenia zewnętrzne potencjalne¹⁾

Identyfikacja i ocena zagrożeń	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
Zagrożenie ekosystemów leśnych i łąkowych przez pożary	1. Prowadzenie systematycznych działań edukacyjnych wśród mieszkańców otuliny Parku. 2. Remonty i utrzymanie dróg przeciwpożarowych. 3. Utrzymanie sieci łączności GSM oraz magazynów sprzętu przeciwpożarowego

¹⁾ Zagrożenia uszeregowano od najistotniejszego.

**OPIS SPOSOBÓW OCHRONY CZYNNEJ EKOSYSTEMÓW, Z PODANIEM
RODZAJU, ROZMIARU I LOKALIZACJI POSZCZEGÓLNYCH ZADAŃ**

I. Sposoby ochrony czynnej ekosystemów na obszarach objętych ochroną ścisłą

W ekosystemach leśnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Na szlakach turystycznych: 1) profilowanie szlaków, 2) uzupełnianie ubytków poerozyjnych, 3) naprawa rowów odpływowych i przepustów, 4) wykonanie rowków odpływowych kierujących wodę do wnętrza lasu na ich stromych odcinkach	Łącznie na długości 7 km	Oddziały - 146b, c, f, C-2b, c, d, j, p, 172a, b, 171a, 170a, C-1d, 169a, 168a, 141d, g, 167a, 140c, d, 166a, 165a, b, c, 139f, 138b, 164a, B1a, b, 118h, 117k, 116g, 201a, 200a, b, d, h, g, i, j, 199d
2	Na szlakach turystycznych: 1) wdrożenie Parkowego Systemu Informacji zgodnie z odrębnym projektem przez: a) budowę i remont urządzeń turystycznych, b) wykonanie zabezpieczeń technicznych – ograniczników zapobiegających rozdeptywaniu szlaków oraz progów spowalniających erozję na szlakach, c) ustawienie tablic informacyjnych, 2) urządzenie miejsc odpoczynku i obserwacji przyrody	Łącznie na długości 7 km	Oddziały - 146b, c, f, C-2b, c, d, j, p, 172a, b, 171a, 170a, C-1d, 169a, 168a, 141d, g, 167a, 140c, d, 166a, 165a, b, c, 139f, 138b, 164a, B1a, b, 118h, 117k, 116g, 201a, 200a, b, d, h, g, i, j, 199d
3	Zapewnienie bezpieczeństwa osób na szlakach turystycznych przez: 1) usuwanie zagrożeń w postaci drzew złamanych i przewróconych, tarasujących szlaki, 2) obalanie części drzew obumierających, martwych i uszkodzonych, położonych w odległości co najwyżej 50 m (do 1,5 wysokości drzewostanu) od szlaku z pozostawieniem na miejscu całości niefragmentowanej sztucznie biomasy i maskowaniem skutków takich zabiegów	Łącznie na długości 7 km	Oddziały - 146b, c, f, C-2b, c, d, j, p, 172a, b, 171a, 170a, C-1d, 169a, 168a, 141d, g, 167a, 140c, d, 166a, 165a, b, c, 139f, 138b, 164a, B1a, b, 118h, 117k, 116g, 201a, 200a, b, d, h, g, i, j, 199d

4	1. Monitorowanie kierunków i dynamiki procesów przyrodniczych zachodzących w zoocenozie bezkręgowców przy wykorzystaniu niewabiących pułapek. 2. Prowadzenie rejestru obserwacji i gromadzenie materiałów dokumentacyjnych według ustalonej metodyki	W obrębie 8 stałych powierzchniach kołowych o powierzchni 0,05 ha każda i w ich otoczeniu (łącznie na powierzchni do 2 ha)	Oddziały - B-1c, C-2a, C-2l, 30h, 123c, 134c, 153a, 206a
5	1. Inwentaryzacja miejsc występowania na terenie Parku wybranych gatunków roślin, zwierząt i grzybów. 2. Monitoring liczebności i stanu ochrony wybranych, gatunków. 3. Prowadzenie rejestru obserwacji i gromadzenie materiałów dokumentacyjnych	Według potrzeb, z zakresem prac ograniczonym do niezbędnego minimum	Cały obszar objęty ochroną ścisłą

II. Sposoby ochrony czynnej ekosystemów na obszarach objętych ochroną czynną

A. W ekosystemach leśnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Ochrona naturalnej dynamiki rodzimych gatunków leśnej flory, w szczególności drzew, poprzez inwentaryzowanie, a następnie usuwanie obcych gatunków drzew, uznawanych za inwazyjne, w szczególności dębu czerwonego (<i>Quercus rubra</i>) i klonu jesionolistnego (<i>Acer negundo</i>), występujących i spontanicznie pojawiających się (w formie domieszki) w drzewostanach	Według potrzeb wynikających z prowadzonej na bieżąco inwentaryzacji	Cały obszar objęty ochroną czynną
2	Ochrona naturalnych procesów renaturalizacyjnych zachodzących w drzewostanach poprzez usuwanie drzew głównie sosny (<i>Pinus sylvestris</i>) pochodzącej ze sztucznych odnowień hamujących tempo tych procesów	151,68 ha	Oddziały - 12a,d,f, 21a,b, 48a, 62g, l, 211f, 212a, c, 213n, o, l, 230h, l, 231b, 245b, 255b, 264a, d, f, j
3	W szczególnie uzasadnionych przypadkach usuwanie drzew obumierających (połamanych i wyróconych oraz stojących) i martwych, w tym opanowanych przez pasożytnicze owady oraz	Według potrzeb	Obszar objęty ochroną czynną

	grzyby, których pozostawienie mogłoby zagrażać założonym w danym miejscu celom ochrony przyrody, w sytuacji zagrożenia pożarowego oraz bezpieczeństwa osób i mienia		
4	Monitorowanie liczebności wybranych gatunków kambio- i foliofagów posiadających skłonność do masowego pojawiania się poprzez wykładanie pułapek zapachowych (feromonowych) i analiza odłowionego materiału (w tym fauny towarzyszącej): 1) kornik drukarz (<i>Ips typographus</i>), 2) kornik modrzewiowiec (<i>Ips cembrae</i>), 3) jodłowiec krzywozębny (<i>Pityokteines curvidens</i>), 4) zwójka zieloneczka (<i>Tortrix viridiana</i>), 5) krobik modrzewiowiec (<i>Coleophora laricella</i>)	38 sztuki	Oddziały - A-1b, f, j, A-3c, h, i, 17f, 23i, 24d,f, 54a, 72c, 76b, c, 79b, 88a, 99a,, 147h, 171f, 176b, 183b, 188a, 191b, 194b, 202c, 203c, 209b, 238c, 239d, 241a, 249a, 251f, 256c, 257b, 258a, 266b
5	Monitorowanie nasilenia występowania foliofagów sosny (<i>Pinus sylvestris</i>) poprzez kontrolne poszukiwania owadów w ściółce leśnej zgodnie z Instrukcją Ochrony Lasu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe	7 prób	Oddziały - 5c, 12a, 46c, 62g, 211a, 247b, 267a
6	Monitorowanie (prognozowanie) nasilenia występowania zwojek (<i>Tortricidae</i>) związanych z jodłą, poprzez wypłaszanie larw i postaci dojrzałych w fotoeklektorach, z pobranych prób gałęzi jodłowych	15 prób obejmujących 3-5 gałęzi każda	Oddziały - 67a, 91d, 98a, 105b, 164b, 172d, 177a, 184b, 194b, 202b, c, f, 204a, 208b, 209b
7	Konserwacja istniejących rowów granicznych przez ich pogłębienie	2000 m	Oddziały - 64 f, m, 188 g, d, b, 189 g, h, i, j, 190 h, 191 f, 192 g, f, 193 g, 207 a, b, c, d.
8	Naprawa uszkodzonych rowów granicznych w wyniku zdarzeń losowych	Według potrzeb	Obwody ochronne: Święty Krzyż, Dębno, Dąbrowa, Podgórze, Jastrzębi Dół, Święta Katarzyna, Klonów, Góra Chełmowa
9	Likwidacja zbędnych wjazdów do lasu przez wykopanie rowów poprzecznych	290 m	Obwody ochronne – Święty Krzyż, Dębno, Dąbrowa, Podgórze, Jastrzębi Dół, Święta Katarzyna, Klonów, Góra Chełmowa
10	Na szlakach turystycznych:	Łącznie na długości 35 km	Oddziały - 173c, d, 147a, b, c,

	<p>1) profilowanie szlaków, 2) uzupełnianie ubytków poerozyjnych, 3) naprawa rowów odpływowych i przepustów, 4) wykonanie rowków odpływowych kierujących wodę do wnętrza lasu na ich stromych odcinkach</p>		<p>d, f, g, j, C-2h, i, 170b, 167b, 164b, 163c, 188b, d, g, 182f, g, h, j, 181b, f, 180d, 179c, d, f, 178a, b, c, 177d, 176c, 175b, c, d, 119f, g, h, i, l, 204a, b, 203a, b, c, d, f, g, 202k, n, o, 148k, m, n, s, t, 111b, g, j, 110f, g, h, i, j, k, l, 109a, b, c, f, g, 73i, 72c, d, k, 59a, c, j, p, 44j, 43a, c, d, h, 25a, b, 15a, c, 10d, f, 9a, b, d, f, 8a, 197a, b, c, d, f, g, 112c, 75c, f, 196s, 229a, 228a, b, 219a, 218a, 225a, 224a, 216b, c, 215a, b, c, 214a, c, 213i, k, l, m, n, 212b, c, 211d, f, 227a, b, 226a, b, A-3a, f, i, k, A-1a, b, d, f, h, i, 116fl, gl, 199a, 200a1, bl, c, dl</p>
11	<p>Na szlakach turystycznych: 1) wdrożenie Parkowego Systemu Informacji zgodnie z odrębnym projektem przez: a) budowę i remont urządzeń turystycznych, b) wykonanie zabezpieczeń technicznych - ograniczników zapobiegających rozdeptywaniu szlaków oraz progów spowalniających erozję na szlakach, c) ustawienie tablic informacyjnych, 2) urządzenie miejsc odpoczynku i obserwacji przyrody</p>	Łącznie na długości 35 km	<p>Oddziały - 173c, d, 147a, b, c, d, f, g, j, C-2h, i, 170b, 167b, 164b, 163c, 188b, d, g, 182f, g, h, j, 181b, f, 180d, 179c, d, f, 178a, b, c, 177d, 176c, 175b, c, d, 119f, g, h, i, l, 204a, b, 203a, b, c, d, f, g, 202k, n, o, 148k, m, n, s, t, 111b, g, j, 110f, g, h, i, j, k, l, 109a, b, c, f, g, 73i, 72c, d, k, 59a, c, j, p, 44j, 43a, c, d, h, 25a, b, 15a, c, 10d, f, 9a, b, d, f, 8a, 197a, b, c, d, f, g, 112c, 75c, f, 196s, 229a, 228a, b, 219a, 218a, 225a, 224a, 216b, c, 215a, b, c, 214a, c, 213i, k, l, m, n, 212b, c, 211d, f, 227a, b, 226a, b, A-3a, f, i, k, A-1a, b, d, f, h, i, 116fl, gl, 199a, 200a1, bl, c, dl</p>
12	<p>Ręczne wykaszanie roślinności, pielęgnacja zadrzewień i zakrzewień oraz usuwanie zagrożeń i utrzymanie porządku wokół mogił i pomników w miejscach pamięci narodowej</p>	11 obiektów	<p>Obwody ochronne – Święty Krzyż, Święta Katarzyna, Klonów, Dębno</p>
13	<p>Utworzenie ścieżki edukacji przyrodniczo-kulturowej Nowa Słupia – Święty Krzyż przez: 1) ustawienie tablic edukacyjnych, 2) urządzenie miejsc odpoczynku i obserwacji przyrody, 3) usunięcie podrostów jodły (<i>Abies alba</i>) i buka (<i>Fagus sylvatica</i>) utrudniających</p>	1700 m	<p>Oddziały - 196s, w, t, 197 f, g, 198 a</p>

	przejście, 4) wykonanie kładek na przejściu ścieżki przez kamienny wał kultowy w sposób uzgodniony z wojewódzkim konserwatorem zabytków		
14	1. Monitorowanie kierunków i dynamiki procesów przyrodniczych zachodzących w zocenozie bezkręgowców przy wykorzystaniu niewabiących pułapek. 2. Prowadzenie rejestru obserwacji i gromadzenie materiałów dokumentacyjnych według ustalonej metodyki	W obrębie 17 stałych powierzchni kołowych o powierzchni 0,05 ha każda i w ich otoczeniu (łącznie na powierzchni do 5 ha	Oddziały - 25b, 29g, 40s, 46c, 62g, 93f, 105b, 169h, 177d, 182a, 203a, 217a, 229a, 239d, 243b, 252a, 266i
15	1. Inwentaryzacja miejsc występowania na terenie Parku wybranych gatunków roślin, zwierząt i grzybów. 2. Monitoring liczebności i stanu ochrony wybranych gatunków. 3. Prowadzenie rejestru obserwacji i gromadzenie materiałów dokumentacyjnych	Według potrzeb	Cały obszar objęty ochroną czynną

B. W nieleśnych ekosystemach lądowych

Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
Wykaszenie łąk śródleśnych wraz z wywozem ściętej biomasy	19,74 ha	Oddziały - 11k, 22h, i, 40h, 44c, i, j, k, 45b, f, h, i, 54d, 55c, 56j, 61c, 62a, 115j, 248g, 249b, 256b, 257j

III. Sposoby ochrony czynnej ekosystemów na obszarach objętych ochroną krajobrazową

W nieleśnych ekosystemach lądowych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Wykaszenie łąk śródleśnych wraz z wywozem ściętej biomasy	6,50 ha	Oddziały - 11h, 54h, 239a, c, f, g, 248d, f, g, h, i, l, 2Ph
2	Utrzymanie terenów ćwiczeń edukacyjnych	8,37 ha	Oddział - 8A
3	Na szlakach turystycznych: 1) profilowanie szlaków, 2) uzupełnianie ubytków poerozyjnych, 3) naprawa rowów odpływowych i przepustów, 4) wykonanie rowków odpływowych kierujących wodę do wnętrza lasu na ich stromych	Łącznie na długości 2 km	Oddziały - 148r, 115ax, bx, cx, 115P

	odcinkach		
4	<p>Na szlakach turystycznych:</p> <p>1) wdrożenie Parkowego Systemu Informacji zgodnie z odrębnym projektem przez:</p> <p>a) budowę i remont urządzeń turystycznych,</p> <p>b) wykonanie zabezpieczeń technicznych - ograniczników zapobiegających rozdeptywaniu szlaków oraz progów, spowalniających erozję na szlakach</p> <p>c) ustawienie tablic informacyjnych.</p> <p>2) urządzenie miejsc odpoczynku i obserwacji przyrody</p>	Łącznie na długości 2 km	Oddziały - 148r, 115ax, bx, cx, 115P

¹⁾ Podział na oddziały oznaczone liczbą oraz pododdziały oznaczone literą podano zgodnie z mapą gospodarczą Świętokrzyskiego Parku Narodowego, sporządzoną przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Warszawie w skali 1:5000, według stanu na dzień 1.01.1997 r., arkusze numer 1-19. Podział na obwody ochronne podano zgodnie z mapą przeglądową Świętokrzyskiego Parku Narodowego, sporządzoną przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Warszawie w skali 1:25 000, według stanu na dzień 1.01.1997 r. Mapy znajdują się w siedzibie Świętokrzyskiego Parku Narodowego w miejscowości Bodzentyn.

OPIS SPOSOBÓW OCHRONY CZYNNEJ GATUNKÓW ROŚLIN I ZWIERZĄT

1. Sposoby ochrony czynnej gatunków roślin na obszarach objętych ochroną czynną

Ochrona czynna gatunków roślin

Lp.	Nazwa gatunku	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobu ochrony
1	Cis pospolity (<i>Taxus baccata</i>)	Ochrona stanowisk i osobników roślin objętych ochroną ścisłą – 61 osobników	1. Usunięcie drzew i krzewów zakłócających wzrost. 2. Odchwaszczenie gleby w miejscach pielęgnacji cisa pospolitego (<i>Taxus baccata</i>)
2	Pełnik europejski (<i>Trollius europaeus</i>)	Ochrona stanowisk roślin objętych ochroną ścisłą – 0,70 ha	Zapobieganie pojawianiu się niepożądanych gatunków roślin, poprzez ich wykaszanie na stanowiskach i wokół stanowisk roślin chronionych oraz wywiezienie pokosu

2. Sposoby ochrony czynnej gatunków roślin i zwierząt na obszarach objętych krajobrazową

A. Ochrona czynna gatunków roślin

Nazwa gatunku	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobu ochrony
Rosiczka okrągłolistna (<i>Drosera rotundifolia</i>)	Ochrona stanowisk roślin objętych ochroną ścisłą - 0,50 ha	Zapobieganie pojawianiu się niepożądanych gatunków roślin (w wyniku sukcesji) pogarszających warunki świetlne i edaficzne, poprzez ich wykaszanie (z usunięciem biomasy) na stanowiskach i wokół stanowisk rosiczki

B. Ochrona czynna gatunków zwierząt

Nazwa gatunku	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobu ochrony
Przeplatka aurinia (<i>Euphydras aurinia</i>)	Ochrona stanowisk zwierząt objętych ochroną ścisłą – 1,5 ha	Zapobieganie pojawianiu się niepożądanych gatunków – drzew i krzewów, poprzez częściowe, ręczne wykaszanie łąk i usuwanie z nich zakrzaczeń w nieregularnych płatach (z usunięciem biomasy oraz pozostawieniem części kopek na obrzeżach powierzchni), z wyłączeniem płatów z dużym udziałem czarcikęsu łąkowego (<i>Succisa pratensis</i>) (i nie lokowaniu na nich kopek)

WSKAZANIE OBSZARÓW OBJĘTYCH OCHRONĄ ŚCISŁĄ, CZYNNĄ
I KRAJOBRAZOWĄ

Lp.	Rodzaj ochrony	Lokalizacja ¹⁾	Powierzchnia ogółem w ha
1	Ochrona ścisła	Oddziały - A-2i, j, A-4a, B-1, B-2, C-1, C-2a-g, j-p, 30h-l, 42m, p-a', 63a-c, 114, 115a-i, p-y, 116a-g, 117, 118, 123-146, 149-162, 163a, 164a, 165a-i, 166a-d, 167a, 168a, 169a, b, 170a, c, d, 171a, b, 172a, b, 199b-d, 200a, b, d-j, 201a-f, 205, 206	1715,23
2	Ochrona czynna	Oddziały - A-1, A-2a-h, A-3, A-4b, c, f, h, A-5a-d, g, l, C-2h, i, 1-10, 11i-p, 12a, c-f, 13, 14a, b, i-n, 15-18, 19f, g, m, n, p-y, 20-25, 26a-d, h, i, I-o, 27-29, 30a-g, 31-37, 38a-f, 39-41, 42a-l, n, o, 43-53, 54a-g, i, k, n, 55-61, 62a-c, g-o, 63d, f, o, 64a-c, f, g, p, 65-79, 80a-c, 81-84, 85j, k, 86d, k, l, 87-90, 91a, c, d, 92, 93, 94d, i, r-a', 95-113, 115j, o, 115 p1, t1, z, 116 f1, g1, 119a-k, 120-122, 147, 148f, k-n, s-w, 163b, c, 164b-f, 165j, k, 166f, 167b-k, 168b-h, 169c-i, 170b, f-k, 171c-g, 172c-i, 173a-g, 174, 175a-d, 176-180, 181a-f, 182-184, 185a-d, o, r-t, 186-188, 189a-f, h, j, 190-194, 195a-j, 196s-w, 197, 198, 199a, 200a1, b1, c, d1, 201a1, b1, 202, 203a-h, 204, 207-212, 213h-p, 214-228, 229a-d, 230h, l-n, 231-235, 236a-f, i-k, 237-268	5588,38
3	Ochrona krajobrazowa	1. Oddziały - A-4d, g, i, j, A-5f, h-k, m-x, 8A, 11a-h, 12b, g-l, 14c-h, 19a-d, h-l, o, 26f, g, j, k, 38g, 54h, j, l, m, o, 62d, f, 63g-n, p-w, 64d, h-o, r-a', 80d-n, 85a-i, 86a-c, f-j, 91b, 94a-c, f-h, k-p, 115k-n, a'-c', 119l, 148a-d, g-j, o-r, 173h, 175f-m, 181g-m, 185f-n, p, 189g, i, k-m, 195k-f', 196a-r, 203i-m, 213a-g, 229f-l, 230a-g, i-k, 236g, h, 2P, 11P, 12P, 13P, 14P, 20P, 23P, 24P, 26P, 30P, 39P, 40P, 41P, 42P, 43P, 44P, 45P, 56P, 57P, 59P, 60P, 61P, 62P, 64P, 71P, 72P, 73P, 115P, 148P, 189P, 198P, 202P, 239P, 240P, 246P, 248P, 251P, A8S, 230S, 240S, 115S, A5S, 181S, 196S, 2. Działki o numerach 506, 509, 4037, 4038, 505, 427, 4014, 508, 4024, 4152, 4246, 176, 4302, 507, 503, 175, 4030/2, 202/2, 4029, 4255, 171	322,84
Razem			7626,45

¹⁾ Podział na oddziały oznaczone liczbą oraz pododdziały oznaczone literą podano zgodnie z mapą gospodarczą Świętokrzyskiego Parku Narodowego, sporządzoną przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej, Oddział w Warszawie w skali 1:5000, według stanu na dzień 1.01.1997 r., arkusze numer 1-19. Mapy znajdują się w siedzibie Świętokrzyskiego Parku Narodowego w miejscowości Bodzentyn.

Załącznik nr 5

**USTALENIE MIEJSC UDOSTĘPNIANYCH W CELACH NAUKOWYCH, EDUKACYJNYCH
I TURYSTYCZNYCH ORAZ MAKSYMALNEJ LICZBY OSÓB MOGĄCYCH PRZEBYWAĆ
JEDNOCZEŚNIE W TYCH MIEJSCACH**

I. Miejsca udostępniane w celach naukowych

Miejsce udostępniane	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
Cały teren Parku	100

II. Miejsca udostępniane w celach edukacyjnych

Lp.	Miejsce udostępniane	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
1	Tereny ćwiczeń edukacyjnych w oddziale 8A	200
2	Teren wystawy na Łysej Górze w oddziale 115ax	150
5	Galeria widokowa na gołoborzu na Świętym Krzyżu 116f	200

III. Miejsca udostępniane w celach turystycznych

Lp.	Miejsce udostępniane	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
1	Parking, oddział 196 j	50 Podczas imprez gminnych – bez ograniczeń
2	Kompleks „leśniczówka Nowa Słupia” położony w miejscowości Nowa Słupia przy ul. Świętokrzyskiej, działki ewidencyjne o numerach – 1193/1, 1194/1, 1195/1, 1206/1, 1207/1, 1208/1, 1213/3	2000
3	Teren schroniska Polskiego Towarzystwa Turystyczno – Krajoznawczego „Jodełka”, oddział 148P	300
4	Plac przed budynkiem muzeum na Świętym Krzyżu, oddziały – 115 ax, bx, cx, 115P	5000
5	Teren zabytkowego zespołu klasztorowego na Łysej Górze	5000 Podczas uroczystości religijnych - bez ograniczeń

	w oddziałach – 113g, 115P, 115l, n, ax, bx, cx,	
6	Teren pomnika „Krzyże Katyńskie” w Hucie Szklanej w oddziale 119l	50

¹⁾ Podział na oddziały oznaczone liczbą oraz pododdziały oznaczone literą podano zgodnie z mapą gospodarczą Świętokrzyskiego Parku Narodowego, sporządzoną przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej, Oddział w Warszawie w skali 1:5000, według stanu na dzień 1.01.1997 r., arkusze numer 1-19. Mapy znajdują się w siedzibie Świętokrzyskiego Parku Narodowego w miejscowości Bodzentyn.

UZASADNIENIE

Zarządzenie Ministra Środowiska w sprawie zadań ochronnych dla Świętokrzyskiego Parku Narodowego jest wykonaniem upoważnienia ustawowego zawartego w art. 22 ust. 2 i ust. 3 pkt 1 oraz art. 12 ust. 2 z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627, 628 i 842). Zgodnie z tymi przepisami dla parków narodowych, dla których nie sporządzono planów ochrony, minister właściwy do spraw środowiska ustanawia w drodze zarządzenia zadania ochronne.

Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz zakres zadań ochronnych zostały opracowane w formie tabelarycznych zestawień. W zestawieniach określono zagrożenia oraz sposoby i zakres prowadzenia zabiegów w ramach ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej z podaniem lokalizacji, rozmiaru (metry, hektary, sztuki, itp.) oraz określeniem ekosystemów, w których mają być wykonane. Dla wybranych gatunków roślin i zwierząt określono rodzaj zadań ochronnych oraz sposób prowadzenia zabiegów w ramach ochrony czynnej i krajobrazowej.

I. Uzasadnienie szczegółowe dla zabiegów ochronnych wyszczególnionych w załączniku nr 2

1. Na obszarach objętych ochroną ścisłą

1) W ekosystemach leśnych

a) lp. 1 – celem planowanych prac jest zapewnienie bezpieczeństwa turystom i pielgrzymom korzystającym ze szlaków turystycznych. Prace polegać będą na profilowaniu szlaków, uzupełnianiu ubytków porożonych materiałem miejscowym, naprawie i konserwacji istniejących rowów odpływowych na krawędziach szlaku i istniejących przepustów oraz wykonaniu i systematycznym odnawianiu rowków odpływowych poprzecznych w stosunku do przebiegu szlaku celem zapobieganiu szkodom w postaci wymywania nawierzchni, powstającym w wyniku erozji wodnej. Prace będą wykonywane w okresie wiosna-lato-jesień, w miarę stwierdzanych na bieżąco potrzeb wynikających z aktualnego stanu nawierzchni szlaków,

b) lp. 2 – celem wskazanych działań jest utrzymanie istniejących urządzeń turystycznych (tablice informacyjne i edukacyjne, drogowskazy, bariery, kładki, ławki, stoły, kosze na śmieci) na szlakach turystycznych Święta Katarzyna-Łysica-Kakonin, Huta Szklana-Święty Krzyż oraz Trzcianka-Święty Krzyż na odcinkach prowadzących przez strefę ochrony ścisłej w stanie technicznym zwiększającym bezpieczeństwo ruchu turystycznego i pielgrzymkowego, zapewniającym turystom i pielgrzymom odpowiednią informację na temat zasad zachowania się w Parku oraz możliwość odpoczynku w

stałych punktów i powierzchni monitoringowych, na terenie Specjalnego Obszaru Ochrony Natura 2000 „Łysogóry” PLH 260002. W ramach tego monitoringu na 5% powierzchni (65 spośród 1300) prowadzony jest monitoring entomologiczny metodą odłowu owadów do niewabiących pułapek (na każdej powierzchni zlokalizowane są - 1 zmodyfikowana pułapka IBL-2bis bez feromonu, dwie pułapki typu „Netocia”, 2 pułapki Moerickego (żółte miski) oraz 5 pułapek Barbera). Materiał z pułapek zbierany jest cyklicznie co 2 tygodnie od kwietnia do listopada i poddawany analizie oraz zabezpieczeniu, celem późniejszego wykorzystania w formułowaniu wniosków z monitoringu. Zakłada się powtarzanie cyklu monitoringowego co 5 lat, w związku z czym prace związane z monitoringiem entomologicznym zostały rozłożone na okres mieszczący się w tym cyklu - w roku 2014 planowane jest poddanie monitoringowi entomologicznemu 8 powierzchni kołowych,

e) lp. 5 - celem planowanych prac jest inwentaryzacja miejsc występowania na terenie Parku wybranych gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz monitoring liczebności i stanu ochrony wybranych, gatunków, w szczególności cennych przyrodniczo (zagrożonych i ginących, będących przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 „Łysogóry”, itp.). Prowadzone będą obserwacje terenowe i gromadzenie materiałów dokumentacyjnych (fotograficznych, zielnikowych, itp.). Dane uzyskane w trakcie obserwacji wprowadzane będą do baz danych i wykorzystywane przy ocenie stanu ochrony gatunków i określaniu sposobów utrzymania dobrego lub poprawiania niewłaściwego stanu ich ochrony. Ze względu na prowadzenie prac w obszarach ochrony ścisłej, ich zakres i intensywność ograniczone będą do niezbędnego minimum.

Powyższe działania wykonane zostaną w taki sposób, że nie będą miały negatywnego wpływu na siedliska przyrodnicze i gatunki będące przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 „Łysogóry”.

2. Na obszarach objętych ochroną czynną

1) W ekosystemach leśnych

a) lp. 1 – zaplanowane cięcia obejmować będą zinwentaryzowane, pojedynczo rosnące osobniki obcych geograficznie, inwazyjnych gatunków drzew - w szczególności dębu czerwonego i klonu jesionolistnego, które pojawiły się bądź pojawiają spontanicznie w ekosystemach leśnych i zadrzewieniach Parku, lub w przeszłości były sztucznie wprowadzone. Celem planowanych cięć będzie usuwanie pojedynczo rosnących gatunków drzew, które poprzez swą inwazyjność zagrażają naturalnym procesom i różnorodności biologicznej ekosystemów Parku. Usuwanie pojedynczo rosnących drzew, głównie dębu czerwonego i klonu jesionolistnego będzie wykonywane na całym obszarze ochrony czynnej i krajobrazowej Parku, według potrzeb wynikających z bieżąco prowadzonej inwentaryzacji. Ze względu na okres lęgowy ptaków oraz okres godowy większości gatunków zwierząt z innych grup, zabiegi będą wykonywane w okresie od 1 stycznia do 31 marca i od 1 września do 31 grudnia, a pozyskane drewno zostanie natychmiast po zabiegu usunięte poza obszar Parku. W przypadku występowania trudności technicznych związanych z usunięciem wyeliminowanych drzew, lub gdy prace takie mogłyby spowodować istotne szkody w środowisku przyrodniczym, drzewa te po ścięciu pozostawione będą na miejscu do mineralizacji,

b) lp. 2 – celem zaplanowanego zabiegu jest przebudowa istniejących na tych obszarach Parku, pochodzących ze sztucznego odnowienia w okresie międzywojennym, drzewostanów sosnowych, które aktualnie osiągają wiek 80-90 lat. Zaplanowane cięcia wspomagające mają na celu przyspieszenie obserwowanego, naturalnego procesu sukcesyjnego, przekształcającego istniejący drzewostan sosnowy o charakterze monokultury w drzewostan potencjalnie właściwy siedlisku (powierzchnie objęte zabiegiem stanowią pod względem fitosocjologicznym zespoły *Pino-Quercetum* w. *Abies alba*, zlokalizowane na siedlisku lasu wyżynnego). W ramach zabiegu odstaniane będą grupy dębu (Db), buka (Bk) i jodły (Jd) oraz innych gatunków rosnących w dolnym piętrze lub wchodzących do górnej warstwy drzewostanu, poprzez wykonanie cięć sosny, co wspomagać będzie dający się zaobserwować, wyżej wspomniany spontaniczny proces sukcesyjny. Usunięte zostaną również sosny przygłuszające grupy podrostów gatunków liściastych i innych iglastych. Zabieg ma wspomagać kształtowanie mozaikowego charakteru lasu - protegowane będą głównie grupy drzew a w mniejszym stopniu pojedyncze drzewa. Usunięciu podlegać będą tylko żywe osobniki sosny o pierśnicy do 40 cm (w wieku do około 100 lat), z wyłączeniem drzew okazałych a także martwych i obumierających (w

tym złomów i wywrotów) oraz dziuplastych. W trakcie wykonywania zabiegu usuwane będą także osobniki: dębu czerwonego, klonu jesionolistnego oraz innych gatunków drzew obcego pochodzenia. Masa planowanych drzew do wycięcia nie przekroczy 15% całkowitego zapasu według operatu z roku 1997. Ze względu na okres lęgowy ptaków oraz okres godowy większości gatunków zwierząt z innych grup, cięcia wykonane będą w okresie od 1 stycznia do 31 marca i od 1 września do 31 grudnia, a pozyskane drewno zostanie natychmiast po zabiegu usunięte poza obszar Parku,

c) lp. 3 – celem usuwania drzew połamanych oraz wywróconych, a także martwych oraz zamierających (w tym z naderwanym systemem korzeniowym) stojących i leżących (w tym zasiedlonych przez kambiofagi i pasożytnicze grzyby) jest:

- zapewnienie bezpieczeństwa osób i mienia na szlakach turystycznych, drogach publicznych, oraz w obiektach położonych w otulinie Parku bezpośrednio przy jego granicach przez usuwanie zagrożeń w postaci drzew złamanych, obumierających i martwych położonych w odległości co najwyżej 50 m (do około 1,5 wysokości drzewostanu) od szlaku, drogi lub granicy. Wizualne skutki prac związanych z usunięciem zagrożeń bezpieczeństwa przy szlakach i obiektach turystycznych będą maskowane,

- przygotowanie powierzchni przewidywanych do planowych zabiegów ochrony czynnej (wspomagającej spontaniczne procesy renaturalizacyjne w drzewostanach oraz służącej eliminacji z drzewostanu obcych geograficznie gatunków drzew) pod względem bezpieczeństwa osób (prowadzących zabiegi) i ochrony przeciwpożarowej przez usuwanie drzew połamanych i wywróconych a także martwych i zamierających (z wyłączeniem drzew okazałych i pozostawieniem na miejscu ściętych drzew zasiedlonych przez cenne przyrodniczo organizmy, w szczególności tzw. „naturowe”),

- zapewnienie przejezdności dróg pożarowych, wewnątrzzakładowych (w tym w szczególności istotnych ze względów przeciwpożarowych, oraz służących transportowi lub zrywce drewna z powierzchni objętych zabiegami) i utrzymanie w razie potrzeby przejezdności szlaków zrywkowych (wyłącznie w obrębie powierzchni z wykonywanymi zabiegami) przez usuwanie tarasujących je drzew przewróconych lub złamanych.

Pozyskany w ramach prowadzonych zabiegów ochronnych surowiec drzewny, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, w części będzie udostępniony społecznościom lokalnym celem zabezpieczenia ich potrzeb oraz potrzeb Parku. Pozostała część zostanie pozostawiona w ekosystemie.

Ww. czynności będą wykonywane w ciągu całego roku, zależnie od ustalonej w wyniku lustracji na gruncie pilności zabiegu i po sporządzeniu na piśmie uzasadnienia konieczności zabiegu z określeniem okresu jego wykonania, zakresu i techniki prac,

d) lp. 4 – celem wykładania pułapek zapachowych jest monitorowanie liczebności populacji wybranych gatunków owadów, uznawanych w lasach gospodarczych za szkodliwe oraz ich tendencji do masowego pojawiania się w całym regionie, we współpracy z Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych w Radomiu (RDLP w Radomiu) i Zespołem Ochrony Lasu w Radomiu (ZOL w Radomiu). Pułapki będą wywieszane w sposób określony dla poszczególnych gatunków przez producentów feromonów i pułapek. Liczba odłowionych owadów będzie systematycznie kontrolowana 2 razy w miesiącu, a zgromadzony w nich materiał zbierany, konserwowany i poddawany szczegółowej analizie (łącznie z gatunkami towarzyszącymi). Pułapki będą wywieszane w terminach wynikających z biologii poszczególnych gatunków owadów,

e) lp. 5 – celem kontrolnych poszukiwań foliofagów sosny uznanych w lasach gospodarczych za szkodliwe w ściółce leśnej, jest monitorowanie liczebności ich populacji oraz tendencji gradacyjnych w całym regionie we współpracy z RDLP Radom i ZOL w Radomiu. Liczba i lokalizacja powierzchni próbnych została uzgodniona z ZOL w Radomiu. Poszukiwania wykonane zostaną jesienią, po pierwszych przymrozkach,

f) lp. 6 – celem wykonywania prób fotoeklektorowych polegających na wypłaszaniu zwójek jodłowych (larw i imagines) z 15 pobranych próbek gałęzi oraz ich liczeniu jest monitorowanie (prognozowanie) występowania zwójek jodłowych. Próbkę gałęzi zostaną zebrane w terminie określonym przez Pracownię Naukowo-Badawczą Świętokrzyskiego Parku Narodowego,

g) lp. 7 – celem konserwacji rowów granicznych przez pogłębienie i naprawienie uszkodzonych skarp w miejscach szczególnie narażonych na szkodnictwo leśne jest uniemożliwienie nielegalnych wjazdów pojazdami konnymi i silnikowymi na teren Parku poza miejscami do tego przeznaczonymi oraz ograniczenie w ten sposób kradzieży drewna, kłusownictwa i innych form szkodnictwa leśnego. Dodatkowym celem jest jednoznaczne wytyczenie na gruncie granicy między własnością prywatną, a

własnością Skarbu Państwa. Konserwacja rowów granicznych odbywać się będzie w okresie wiosna-lato-jesień,

h) lp. 8 – naprawa uszkodzonych rowów granicznych uszkodzonych w wyniku zdarzeń losowych – obfite opady deszczu, wiatrowały itp.; cel zgodny z li. g,

i) lp. 9 – Likwidacja zbędnych wjazdów do lasu przez wykopanie lub odnowienie rowów poprzecznych na drogach zbędnych dla funkcjonowania Parku; cel zgodny z lit. g,

j) lp. 10 – prace polegają będą na profilowaniu szlaków, uzupełnianiu ubytków poerozyjnych materiałem miejscowym, naprawie i konserwacji istniejących rowów odpływowych na krawędziach szlaku i przepustów oraz wykonaniu i systematycznym odnawianiu rowków odpływowych poprzecznych w stosunku do przebiegu szlaku celem zapobieganiu wymywaniu nawierzchni w wyniku erozji wodnej. Prace będą wykonywane w okresie wiosna-lato-jesień, w miarę stwierdzanych na bieżąco potrzeb wynikających z aktualnego stanu nawierzchni szlaków,

k) lp. 11 – celem jest utrzymanie istniejących urządzeń turystycznych (bramy wejściowe do Parku, tablice informacyjne i edukacyjne, drogowskazy, bariery, ogrodzenia, kładki, ławki, stoły, kosze na śmieci) na szlakach turystycznych w stanie technicznym zwiększającym bezpieczeństwo ruchu turystycznego i pielgrzymkowego, zapewniającym turystom i pielgrzymom odpowiednią informację na temat zasad zachowania się w Parku oraz możliwość odpoczynku w wyznaczonych miejscach odpoczynku i obserwacji przyrody. W wybranych miejscach wykonywane będą nowe urządzenia turystyczne. Wszystkie urządzenia turystyczne wchodzące w skład tzw. Parkowego Systemu Informacji wykonywane są zgodnie z jednolitymi dla całego terenu Parku projektami nawiązującymi do tradycji miejscowego budownictwa wiejskiego. Prace polegają będą na systematycznej konserwacji i naprawach urządzeń turystycznych oraz ich wymianie na nowe w razie zdewastowania przez turystów oraz uzupełnianiu istniejącego systemu urządzeń turystycznych o nowe elementy. Na szlakach wykonane zostaną zabezpieczenia techniczne - ograniczniki i progi, w celu ograniczenia rozdeptywania szlaków. Prace wykonywane będą głównie w okresie wiosna-lato-jesień oraz w miarę stwierdzanych na bieżąco potrzeb wynikających z aktualnego stanu urządzeń,

l) lp. 12 – celem wykonywania zabiegów jest zapewnienie estetyki oraz zahamowania procesów niszczenia, miejsc i obiektów ważnych ze względów historycznych i społecznych. Prace wykonywane będą systematycznie przez cały rok, w zależności od potrzeb,

ł) lp.13 – konieczne jest przestrzenne rozdzielenie funkcji pielgrzymkowej od funkcji edukacji przyrodniczo kulturowej na wzgórzu Święty Krzyż. W roku 2013 utworzono ścieżkę edukacyjną – Huta Szklana – Święty Krzyż. W roku 2014 planuje się kontynuację tego zadania i wykonanie ścieżki edukacyjnej Nowa Słupia – Święty Krzyż. Obie ścieżki wykorzystują na całym swoim przebiegu historyczne, nieużywane obecnie drogi leśne.

Realizowanie terenowych form edukacji przyrodniczej w oparciu o istniejący na Świętym Krzyżu układ komunikacyjny jest niemożliwe przez większą część roku, z uwagi na duży ruch pielgrzymkowy. Istotnym błędem metodycznym byłyby próby realizowania zajęć edukacyjnych na asfaltowej i przeciążonej ruchem pieszym i kołowym, drodze publicznej (powiatowej) oraz pieszym (głównie pielgrzymkowym) na tzw. Drodze Królewskiej otoczonej ekosystemem silnie ukształtowanym przez człowieka, zamiast w otoczeniu ekosystemu leśnego o naturalnym charakterze. Ścieżki stanowiąc będą jeden z elementów ciągu dochodowych urządzeń i obiektów służących realizowanej przez Park edukacji przyrodniczo-kulturowej oraz obsłudze ruchu turystycznego, złożonego z dwu ścieżek edukacji przyrodniczo- kulturowej, platformy widokowej na gołoborzu, ekspozycji Muzeum Przyrodniczego Świętokrzyskiego Parku Narodowego na Świętym Krzyżu.

Zakłada się, że zajęcia edukacyjne na ścieżkach oraz pozostałych obiektach edukacyjnych dla grup zorganizowanych prowadzić będą głównie licencjonowani przez Park przewodnicy świętokrzyscy, według konspektów i scenariuszy opracowanych przez wspomniany Dział, po odpowiednim przeszkoleniu przez pracowników Parku,

m) lp. 14 - celem planowanych prac jest realizacja monitoringu przyrodniczego na stałych powierzchniach kołowych w ramach projektu pod nazwą „Ocena stanu ochrony zasobów przyrodniczych, występujących zagrożeń oraz efektów realizowanych sposobów ochrony, metodą stałych punktów i powierzchni monitoringowych, na terenie Specjalnego Obszaru Ochrony Natura 2000 „Łysogóry” PLH 260002”. W ramach tego monitoringu na 5% powierzchni (65 spośród 1300) prowadzony jest monitoring entomologiczny metodą odłowu owadów do niewabiących pułapek (na każdej powierzchni zlokalizowane są: 1 zmodyfikowana pułapka IBL-2bis bez feromonu, dwie

pułapki typu „Netocia”, 2 pułapki Moerickego (żółte miski) oraz 5 pułapek Barbera). Materiał z pułapek zbierany jest cyklicznie co 2 tygodnie od kwietnia do listopada i poddawany analizie oraz zabezpieczeniu, celem późniejszego wykorzystania w formułowaniu wniosków z monitoringu. Zakłada się powtarzanie cyklu monitoringowego co 5 lat, w związku z czym prace związane z monitoringiem entomologicznym zostały rozłożone na okres mieszczący się w tym cyklu - w roku 2014 planowane jest poddanie monitoringowi entomologicznemu 17 powierzchni kołowych,

n) lp. 15 - celem planowanych prac jest inwentaryzacja miejsc występowania na terenie Parku wybranych gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz monitoring liczebności i stanu ochrony wybranych, gatunków, w szczególności cennych przyrodniczo (zagrożonych i ginących, będących przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 „Łysogóry”, itp.). Prowadzone będą obserwacje terenowe i gromadzenie materiałów dokumentacyjnych (fotograficznych, zielnikowych, itp.). Dane uzyskane w trakcie obserwacji wprowadzane będą do baz danych i wykorzystywane przy ocenie stanu ochrony gatunków i określaniu sposobów utrzymania dobrego lub poprawiania niewłaściwego stanu ich ochrony.

Powyższe działania przyczynią się do zachowania lub poprawy stanu ochrony (siedlisk przyrodniczych i gatunków) w obszarze Natura 2000 „Łysogóry”, bądź zostaną wykonane w taki sposób, że nie będą miały negatywnego wpływu na siedliska przyrodnicze i gatunki będące przedmiotami ochrony na tym obszarze;

2) W nieleśnych ekosystemach lądowych.

Celem wykaszania łąk śródleśnych wraz z wywozem ściętej biomasy jest ochrona różnorodności biologicznej na terenie Parku poprzez zachowanie cennych florystycznie ekosystemów łąkowych oraz ochrona walorów naukowych, dydaktycznych, historyczno-kulturowych, turystycznych i widokowych wybranych łąk. Na łąkach tych występują chronione gatunki roślin, bezkręgowców i kręgowców. Szereg bytujących tam gatunków ma charakter reliktowy lub występuje na granicy swojego zasięgu, co dotyczy szczególnie gatunków borealno-górskich. Koszenie łąk wykonywane jest w sposób rotacyjny na części powierzchni, tak, aby w obrębie danej łąki pozostało co roku kilka płatów (ok. 20 % powierzchni), na których zostaje zachowana roślinność do czasu wytworzenia nasion, poza okresem wegetacyjnym zabezpieczająca miejsca zimowania bezkręgowców. Skoszona roślinność wraz z usuniętymi nalotami roślin drzewiastych zostanie usunięta z terenu Parku. Niewielka część skoszonej runi po przesuszeniu pozostanie na łąkach w kopcach jako ewentualna baza żerowa dla zwierzyny w okresie zimy, miejsce chronienia dla drobnych kręgowców oraz miejsce rozwoju niektórych bezkręgowców. Na łąkach śródleśnych stosowane jest koszenie opóźnione (od sierpnia do października).

Powyższe działania przyczynią się do zachowania lub poprawy stanu siedlisk przyrodniczych (zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych oraz łąk świeżych użytkowanych ekstensywnie) a także gatunku motyla - przeplatki aurinii (*Euphydryas aurinia*), będących przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 „Łysogóry”. Działania te wykonane zostaną w taki sposób, że nie będą miały negatywnego wpływu na pozostałe przedmioty ochrony w tym obszarze.

3. Na obszarach objętych ochroną krajobrazową

1) W nieleśnych ekosystemach lądowych

a) lp. 1 – uzasadnienie jak w pkt. 2, ppkt. 2, lp.1 uzasadnienia,

b) lp. 2 – celem utrzymania terenów edukacyjnych na obszarze około 8,37 ha w oddziale 8A (przy siedzibie Dyrekcji Parku w Bodzentynie) jest zapewnienie odpowiedniej bazy materialnej do prowadzenia zajęć edukacyjnych, głównie z uczniami szkół podstawowych i gimnazjów położonych w otulinie Parku, z którymi Park ma podpisane porozumienia o współpracy. Tereny edukacyjne stanowią niezbędne dla prawidłowego prowadzenia zajęć uzupełnienie bazy materialnej Ośrodka Edukacji Ekologicznej Parku mieszczącego się w siedzibie Dyrekcji w Bodzentynie. Na tereny edukacyjne składają się fragmenty ekosystemów łąkowych, leśnych i wodnych. Ich utrzymanie polega na systematycznym wykaszaniu trawników i wybranych fragmentów łąki, sadzeniu nowych gatunków drzew i krzewów z zamiarem utworzenia mini-ogrodu dendrologicznego, konserwacji istniejących na

tym terenie starych zadrzewień, konserwacji istniejącej infrastruktury turystycznej oraz wprowadzaniu nowych elementów infrastruktury turystycznej i edukacyjnej zgodnych z realizowanymi programami edukacyjnymi,

c) lp. 3 – uzasadnienie jak w pkt. 2, ppkt. 1, lp. 10 uzasadnienia,

d) lp. 4 – celem jest utrzymanie istniejących urządzeń turystycznych (bramy wejściowe do Parku, tablice informacyjne i edukacyjne, drogowskazy, bariery, ogrodzenia, kładki, ławki, stoły, kosze na śmieci) na szlakach turystycznych w stanie technicznym zwiększającym bezpieczeństwo ruchu turystycznego i pielgrzymkowego, zapewniającym turystom i pielgrzymom odpowiednią informację na temat zasad zachowania się w Parku oraz możliwość odpoczynku w wyznaczonych miejscach odpoczynku i obserwacji przyrody. W wybranych miejscach wykonywane będą nowe urządzenia turystyczne. Wszystkie urządzenia turystyczne wchodzące w skład tzw. Parkowego Systemu Informacji wykonywane są zgodnie z jednolitymi dla całego terenu Parku projektami nawiązującymi do tradycji miejscowego budownictwa wiejskiego. Prace polegać będą na systematycznej konserwacji i naprawach urządzeń turystycznych oraz ich wymianie na nowe w razie zdewastowania przez turystów oraz uzupełnianiu istniejącego systemu urządzeń turystycznych o nowe elementy. Na szlakach wykonane zostaną zabezpieczenia techniczne: ograniczniki i progi, w celu ograniczenia rozdeptywania szlaków

Powyższe, uzasadnione w pkt 3 ppkt 1 lp.1 działanie przyczyni się do zachowania lub poprawy stanu siedlisk przyrodniczych (zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych oraz łąk świeżych użytkowanych ekstensywnie) a także gatunku motyla - przeplatki aurinii (*Euphydryas aurinia*), będących przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 „Łysogóry”. Działanie to, podobnie jak pozostałe realizowane w obszarach ochrony krajobrazowej, wykonane zostaną w taki sposób, że nie będą miały negatywnego wpływu na pozostałe przedmioty ochrony we wspomnianym obszarze Natura 2000.

II. Uzasadnienie szczegółowe zabiegów ochronnych wyszczególnionych w załączniku nr 3

1) Na obszarach objętych ochroną czynną

Ochrona czynna gatunków roślin

a) lp. 1 – celem ochrony osobników cisa pospolitego (*Taxus baccata*) reintrodukowanych na teren Parku w latach ubiegłych, jest ich zachowanie w składzie ekosystemów leśnych przez usunięcie drzew i krzewów zakłócających ich wzrost oraz odchwaszczenie gleby wokół drzewek. Zabieg zostanie przeprowadzony we wrześniu,

b) lp. 2 – celem wykaszania niepożądanych gatunków roślin na stanowiskach pełnika europejskiego (*Trollius europaeus*) i w ich otoczeniu jest zachowanie istniejących stanowisk tego gatunku, zagrożonych zmianami sukcesyjnymi. Zabieg przeprowadzony będzie we wrześniu.

2) Na obszarach objętych ochroną krajobrazową

a) Ochrona czynna gatunków roślin - celem wykaszania niepożądanych gatunków roślin wokół i na stanowiskach roszarki okrągłolistnej (*Drosera rotundifolia*) jest zachowanie istniejących stanowisk tego gatunku zagrożonych zmianami sukcesyjnymi. Zabieg przeprowadzony będzie we wrześniu,

b) Ochrona czynna gatunków zwierząt - celem zabiegu jest zachowanie stanowiska chronionego gatunku motyla przeplatki aurinii (*Euphydryas aurinia*). Polega ona na wykaszaniu części łąki i jej odkrzaczeniu na nieregularnych płatach (powstrzymanie sukcesji drzew i krzewów). Niewykaszane mają pozostawać miejsca występowania czarcikęsu łąkowego (*Succisa pratensis*) – rośliny żywicielskiej larw chronionego motyla. Zabieg zostanie wykonana po 15 sierpnia.

Wszelkie zabiegi wykonywane w ramach ochrony czynnej i krajobrazowej dostosowane zostały do wymogów ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków w ramach obszaru Natura 2000 w granicach Parku, wykonane zostaną w taki sposób, że nie będą miały negatywnego wpływu na przedmioty ochrony we wspomnianym obszarze, a ich realizacja służyć będzie w szeregu przypadków utrzymaniu lub poprawieniu stanu ochrony ekosystemów i zachowaniu powiązań między nimi, a także wspieraniu spontanicznie przebiegających procesów renaturalizacyjnych.

Wprowadzony podział obszaru parku narodowego na sposoby ochrony (załącznik nr 4) opracowano w formie tabelarycznej. Określono również miejsca udostępniane dla celów naukowych, edukacyjnych i turystycznych, ze wskazaniem maksymalnej liczby osób mogących przebywać jednocześnie w tych miejscach.

Realizacja zadań ochronnych określonych w załącznikach do niniejszego zarządzenia może być dostosowana do konieczności usuwania negatywnych skutków zjawisk żywiołowych w Parku Narodowym.

Wykonanie zadań ochronnych przyczyni się nie tylko do zachowania walorów przyrodniczo-krajobrazowych, odtworzenia zniekształconych i zanikłych ogniw rodzimej przyrody, ale również do utrzymania w należytym stanie infrastruktury, jaką dysponuje Park.

W trakcie uzgodnień wewnętrznych zgłoszone uwagi do projektu zarządzenia zostały uwzględnione.